

בס"ד. י"ט כסלו, ה'תשי"ב

(הנחה בלתי מוגה)

פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי, ואיתא על זה בגמרא², אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור, מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם, וכמבואר במפרשי הש"ס³ שפדה בשלום קאי על זה שעסק בדברי שלום, דהיינו תורה, דכתיב⁴ וכל נתיבותי שלום, וכן גמילות חסדים נמי שלום הוא כו' (שעושה שלום בין הבריות). וצריך להבין, דלכאורה, פירוש הגמרא אינו מתאים עם הפירוש הפשוט. דהנה, הפירוש הפשוט הוא שזהו מאמר דוד המלך (עבור כנסת ישראל) שהיתה אצלו פדי' בשלום, אע"פ שהי' מעמד ומצב של קרב (מקרב לי), וממשיך לבאר טעם הדבר [דלכאורה אינו מובן, איך אפשר להיות פדי' בשלום, בה בשעה שיש ענין של מלחמה, כאמרו מקרב לי, הנה על זה מבאר בהמשך הכתוב], כי ברבים היו עמדי, כדאיתא בירושלמי⁵ שקאי על דוד בעת מלחמתו עם אבשלום, שגם אנשי אבשלום התפללו לנצחוננו של דוד, ולכן פדה בשלום נפשי. ונמצא, דמ"ש כי ברבים היו עמדי הוא נתינת טעם על זה שפדה בשלום נפשי. אך עפ"ז אינו מובן דרשת רז"ל בגמרא שפדה בשלום נפשי קאי על העוסק בתורה ובגמ"ח כו' (שענין התורה וגמ"ח הוא סגולה לפדי' בשלום), שהרי לפי הפירוש הפשוט, הטעם על הפדי' הוא רק כי ברבים היו עמדי (שהתפללו עמי), שזהו"ע ומתפלל עם הצבור, ואין זה שייך להעוסק בתורה ובגמ"ח שלמדו רז"ל מתיבת שלום (כיון שתורה וגמ"ח ענינם שלום), כיון שלפי הפירוש הפשוט קאי תיבת בשלום על אופן הפדי' (שהפדי' היתה באופן של שלום), ולא על סיבת הפדי' (שהפדי' היתה ע"י שלום, תורה וגמ"ח), ואילו סיבת הפדי' נתבארה בהמשך הכתוב כי ברבים היו עמדי. ונמצא, שיש שני פירושים בענין פדה בשלום. הא', שהפדי' נעשית ע"י ענין השלום, דהיינו תורה וגמ"ח, ויש לומר, שבזה נכלל גם ענין התפלה בצבור, דכיון שהמתפלל עם הצבור כולל את עצמו עם הצבור⁶, הרי זה גם ענין של שלום. והב',

(1) תהלים נה, יט.

(2) ברכות ח, א.

(3) פרש"י ברכות שם.

(4) משלי ג, יז.

(5) סוטה פ"א ה"ח.

(6) ראה ברכות לו, רע"א.

שהפדי' היא באופן של שלום, והיינו, שענין השלום מבאר רק את אופן הפדי', ואילו הטעם על זה נתבאר בהמשך הכתוב כי ברבים היו עמדי (כנ"ל). וצריך להבין, כיצד מתאימים ב' הפירושים יחד.

ב) ולהבין זה יש להקדים תחילה המבואר בתניא⁷, שלכל איש ישראל יש שתי נשמות שהן שתי נפשות, נפש אחת היא נפש הבהמית, ונפש השנית בישראל היא חלק אלוקה ממעל ממש. ומבאר בארוכה⁸, שכל אחת מהם חפצה ורצונה שתהא היא לבדה המושלת על העיר קטנה זה הגוף⁹, ומצד זה נעשה ענין של מלחמה (קרב) ביניהם. ומלחמה זו היא תכלית בריאת האדם, כידוע¹⁰ שהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל, ולא ירדה למטה — ששם ישנה ההתנגדות של נפש הבהמית והגוף וחלקו בעולם — אלא כדי לברר את הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם, שזוהי העבודה שבשבילה ירדה הנשמה למטה.

והנה עבודה זו יכולה להיות בכמה אופנים (כדלקמן ס"ג). ובהקדים שיש אופן עבודה שנפש האלקית לא תהי' לה שייכות כלל עם הגוף ונפש הבהמית. ובפרט כאשר נשמת אדם גבוה לאין קץ מתלבשת בגוף אדם נבזה ושפל (כמובא בתניא¹¹), שאז גדול ביותר ריחוק הערך שבין רוחניות הנשמה לגשמיות וחומריות הגוף, ולכן יכולה להיות עבודת הנשמה באופן שלא תהי' לה שייכות עם נה"ב והגוף. והיינו, שהנשמה תהי' שקועה בהשגה אלקית, ע"ד דוגמא כפי שהיתה קודם ירידתה למטה, כמ"ש¹² חי הוי' אשר עמדתי לפניו, ואין עמידה אלא תפלה¹³, וכמור"כ עתה עומדת הנשמה באהבה ויראה כו', אבל אין זה שייך כלל אל הגוף והנה"ב, שנשארים במעמדם ובמצבם. ולכן, הנה כאשר נפש האלקית היא בגילוי ובתוקף, אזי לא נרגשת מציאות הגוף ונה"ב ועאכו"כ כל עניניהם, אבל כאשר מסלק את עצמו (בשעת ער טראַגט זיך אָפּ) מההשגה האלקית, הרי כיון שבגוף ונה"ב לא נפעל בירור וזיכוך כלל, אזי יכול להיות שיפול למטה מן הקצה אל הקצה. וזהו גם מה שאיתא בגמרא¹⁴ המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה, ומבואר בזה¹⁵, שאם לא

(7) ספ"א ורפ"ב.

(8) פרק ט.

(9) נדרים לב, ב.

(10) תניא פל"ז (מח, ב).

(11) ראה לקו"ת פ' ראה כד, א. סהמ"צ

(12) שם ספ"ב.

להצ"צ כד, א. קונטרס התפלה פ"ג. ועוד.

(13) ד"ה פדה בשלום טו"ב כסלו תשמ"א פ"ד

(14) תו"מ סה"מ כסלו ע' צו.

(15) מלכים"ב ה, טז.

יהי' לו קישור עם המטה, הרי עם היות שבשעת התפלה (שענינה התקשרות והתחברות)¹⁶ נמצא אמנם למעלה, מ"מ, לאחר התפלה, שאז צריכה להיות העבודה דבכל דרכיך דעהו¹⁷, שזוהי תכלית הכוונה שהאדם יעבוד את הקב"ה בכל עניניו, הרי כיון שלא פעל מאומה בהגוף ונה"ב, אזי יכול ליפול למטה מן הקצה אל הקצה. ולכן, הנה אופן העבודה הרצוי הוא, שלמרות גודל ריחוק הערך שבין הנשמה והגוף, מ"מ כתיב¹⁸ הלא אח עשו ליעקב, שהמברר (יעקב) והמתברר (עשו) עומדים בערך ובאחזה זל"ז, והיינו, שעד כמה שיהיו נראים רחוקים זמ"ז, צריך לידע אשר לפום גמלא שיחנא¹⁹, וכיון שנשמה זו נתלבשה בגוף זה, יש להם שייכות זל"ז, והעבודה צריכה להיות באופן של התלבשות, היינו, שהמברר צריך להתלבש בהמתברר כדי לברר אותו כו'. וזהו תוכן מארז"ל הנ"ל שגם כאשר לכו למעלה, צריך ליתן עיניו למטה. וזהו שכללות ענין העבודה נקרא בשם קרב (מקרב לי), שיש בזה ב' פירושים, לשון מלחמה, וגם לשון קירוב²⁰, והענין בזה, שהקרב (מלחמה) של נה"א נגד הגוף ונה"ב צריכה להיות באופן של קירוב, והיינו, שלא יהי' באופן של העתקה והבדלה (אָפּגעטרָאָגן), להיות שקוע בהשגה אלקית, מבלי להתעסק כלל בכירור וזיכוך הגוף ונה"ב, שהרי לא זו היא תכלית הכוונה, אלא תכלית הכוונה היא להיות מקרב לי, שתהי' מלחמה באופן של קירוב, ובאופן שענינו למטה, שעיי"ז יפעל (לא רק עילוי בנה"א, אלא גם) בירור וזיכוך (ואח"כ גם עילוי) בהגוף ונה"ב. וענינו בעבודה כפשוטה הוא, שכאשר תובעים מיהודי להיות מונח בהשגת אלקות, דע את אלקי אביך²¹, הרי זה באופן שלאח"ז צריך להיות ועבדהו בלב שלם²², והיינו, שכל הענינים בהשגת אלקות ובאהבה ויראה, צריך להמשיכם (אָרָאָפּטרָאָגן) באותיות כאלו שיוכל להתקבל (אָפּלייגן זיך) גם בשכל אנושי, ובאמצעות השכל הרי זה יגיע גם אל הגוף ונה"ב, שלכן צריך לעמוד בקירוב אליהם (אף שבשביל זה צריך להפסיק מדביקותו באהו"ר כו'), כדי שיוכל לפעול בירור וזיכוך בגופו ונפשו הבהמית, ובמילא גם בחלקו בעולם.

20 ראה ד"ה פדה בשלום לאדמו"ר האמצעי פ"א ופי"א (שערי תשובה ח"א מט, א. נו, א).

21 דברי הימים"א כח, ט. וראה תניא קונטרס אחרון קנו, ב.

16 ראה תו"א תרומה עט, סע"ד ואילך.

17 משלי ג, ו.

18 מלאכי א, ב.

19 כתובות סז, א.

ג) **אמנם** בעבודה זו גופא יש שני אופנים, בדרך מלחמה או בדרך מנוחה.²² אופן הא' הוא בדרך מלחמה, דהיינו, כאשר קובע את סדר העבודה באופן של מדידה והגבלה, ובכללות הו"ע העבודה שע"פ טעם ושכל, והיינו, שנכנס בטענה ומענה להבין ולהסביר שאלקות הוא דבר טוב, וטוב לפניו. וכיון שהשכל יש בו נטיות לקו אחד או לקו ההפכי, הרי זה נותן מקום לטענות של הצד שכנגד. וכיון שיש טענות מהצד שכנגד, צריך להכנס במלחמה ולהשתדל שטענותיו יכבשו את טענות הצד שכנגד. וכיון שהניח נתינת מקום לצד שכנגד שגם הוא יציע את טענותיו, וע"ד זה וזה שופטן²³, שזה אומר דעתו וזה אומר דעתו, הנה גם כאשר מנצחו לפי שעה, הרי כיון שנצחון זה בא ע"י מלחמה, ולפנ"ז ה' זמן שהי' לנה"ב תפיסה ואחיזה ע"י הצעת טענותיו, אזי יכול להיות שלאחר זמן יהי' חוזר וניעור, ויתחיל עוה"פ את כל הענין מתחילתו. ואופן הב' הוא בדרך מנוחה, והיינו, שאף שאינו בהבדלה לגמרי לעסוק בענינים רוחניים בלבד, אלא עבודתו היא באופן דמקרב לי, שקשור עם הגוף ונה"ב כו', מ"מ, אין זה באופן שנכנס עמהם בטענות ומענות וקובע עבודתו ע"פ שכל וטעם ודעת, שאז יכולים גם הם להציע טענותיהם כנ"ל, אלא הוא הולך בתקיפות, ובתוקף הרצון והעונג, שאי אפשר באופן אחר, וכללות עבודתו היא בקו דעשה טוב²⁴, בריבוי אור, מבלי ליתן מקום לכתחילה למציאות הרע, קליפות וסט"א, שאין להם תפיסת מקום אצלו כלל. וכאשר פועל בעצמו, בעולם קטן שלו, להעמיד עבודתו באופן כזה, אזי בדרך ממילא אין להצד שכנגד אחיזה ותפיסה, ואין לו תפיסת מקום ומציאות כלל. ולכן נעשית העבודה בדרך מנוחה, והיינו, שאין לו להתיירא מפני אויב, כיון שאין זה באופן שיש מציאות של אויב אלא שהוא התגבר עליו (כמו בעבודה שע"פ טו"ד), כי אם שהאויב אין לו מציאות כלל. ומשנת"ל שצריך להיות קשור עם הגוף ונה"ב, ולהיות עמהם בקירוב ולפעול עליהם, הנה בעבודה שבדרך מנוחה הרי זה באופן שפועל עליהם שלא זו בלבד שלא יהיו מנגדים, אלא אדרבה, שהאויב נהפך לאוהב, שמסייע לו בעבודת ה'.

והנה כללות החילוק שבין ב' אופני עבודה הנ"ל הוא החילוק שבין העבודה דששת ימי החול לעבודה דיום השבת. דהנה, בימי החול

לקמן הערה 32.

23) ברכות סא, ב. וראה תניא פי"ג.

24) תהלים לד, טו.

22) בהבא לקמן — ראה המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך), תשי"ד (סה"מ תשי"ד ע' 106 ואילך). בהנסמן

העבודה היא בדרך מלחמה, שזהו מ"ש²⁵ ששת ימים תעבוד, שצריך להתעסק עם עובדין דחול, שבשביל זה צריך לירד לעניני עולם הזה ולהתלבש בהם כו'. ואף שענין זה הוא בבחינת מאן דמחוי במחוג קמי' מלכא כו'²⁶, שאסור לעשות כן, מ"מ, נתנה התורה רשות, וגם ציווי, שאע"פ שעומדים קמי מלכא, צריכים להתעסק בעובדין דחול. והו"ע עבודת הביוררים, ע"י חרישה וזריעה כו', שהם כל פרטי הענינים דתנא סידורא דפת נקט²⁷, הקשורים (לא רק עם עשה טוב, אלא) גם עם סור מרע (כמבואר בדרושי חסידות²⁸), אלא, שסוכ"ס הרי הוא מנצח כו', ועושה מהם לחם שלבב אנוש יסעד²⁹, היינו, שמהפך אותם לקדושה ע"ז שמברר ומזכך ומעלה אותם. ומ"מ, כיון שעבודה זו היא באופן שמנצח במלחמה, היינו, שלפי עשה הי' אצלו ענין של העלם והסתר, וגם עבודתו לבטל ההעלם והסתר היא בדרך מלחמה, שנותן מקום ואחיזה לצד שכנגד, אזי עלול להיות חוזר וניעור, ולכן אין זו תכלית שלימות העבודה. ולמעלה מזה היא העבודה דיום השבת, שאז בורר אסור³⁰, אלא העבודה היא באופן דאז תתענג על הוי'³¹, שזוהי העבודה בדרך מנוחה.

וזהו מש"נ פדה בשלום נפשי מקרב לי, דעם היות שענין העבודה צריך להיות באופן דמקרב לי, היינו, לא באופן של הבדלה להיות מונח לגמרי בהשגת אלקות, ללא קישור וחיבור כלל עם הגוף ונה"ב, אלא באופן של קירוב עמהם, ולפעול עליהם כו', מ"מ, אין זה בדרך מלחמה, אלא בדרך מנוחה, שזהו"ע פדה בשלום.

(ד) **והנה** הענין דפדה בשלום הוא ע"ד שהי' בזמן שלמה³², כמ"ש³³ שלום ושקט אתן על ישראל בימיו, שעבודתו היתה באופן שישב במקומו, ומצד ריבוי חכמתו כו', הנה בדרך ממילא נתקבצו ובאו אליו ניצוצות הקדושה, כמו ניצוצות שנמשכים אל האבוקה, וכמו מלכת שבא³⁴ שהביאה את כל הניצוצות שהיו אצלה כו', ועד"ז מכל המקומות, אפילו הרחוקים ביותר. אמנם, עם היות שבזמן שלמה קיימא סיהרא

25) יתרו כ, ט. ואתחנן ה, יג.

26) חגיגה ה, ב. וראה המשך מים רבים

תרל"ו פפ"ו. ועוד.

27) שבת עד, ב.

28) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' א'קלא

ואילך.

29) תהלים קד, טו.

30) טושו"ע ודארה"ז או"ח ששי"ט. וראה

תו"א חיי שרה טו, ג.

31) ישעי' נח, יד.

32) בהבא לקמן — ראה ד"ה פדה

בשלום תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' תשסט

ואילך). וראה לקו"ת במדבר ד, א. המשך

פדה בשלום שבהערה 22.

33) דברי הימים"א כב, ט.

34) מלכים"א י, א ואילך.

באשלמותא³⁵, מ"מ, אין זה עדיין תכלית השלימות, כי, הניצוצות שנתקבצו מאליהם בזמן שלמה אינם אלא הניצוצות שנרגש בהם אור הקדושה, שלכן צריך רק ליתן להם להרגיש (דערהערן) היכן נמצא המאור, וכאשר נרגש אצלם שבאיזה מקום ישנו מאור, אזי הם נמשכים ומתקבצים אליו מאליהם. ואילו תכלית השלימות היא, שיתבררו לא רק הניצוצות שנרגש בהם אור הקדושה, אלא אפילו הניצוצות שבהם נחשך אור הקדושה מצד כמה העלמות והסתרים כו', הנה גם אותם יוציאו מעמקי הקליפות. וזהו אמיתית הענין דפדה בשלום, שבדרך מנוחה מבררים את כל הניצוצות, לא רק הניצוצות שנרגש בהם אור הקדושה, אלא גם הניצוצות שבהם נחשך אור הקדושה כו'. וזהו שהענין דפדה בשלום נפשי אמרו דוד, מלכא משיחא, כיון שאמיתית הענין דפדה בשלום יהי' לעתיד לבוא דוקא, כמ"ש³⁶ אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם הוי' לעבדו שכס אחד, והיינו, לא רק כפי שהיתה אצל מלכת שבא, שהביאה את ניצוצות הקדושה, אבל אח"כ חזרה למקומה ונשארה כמו שהיתה, אלא באופן שכל העמים יתהפכו לעבדו שכס אחד, ואז יהי' תכלית השלימות בענין הפדי' בשלום³⁷.

אמנם אף שאמיתית הענין דפדה בשלום יהי' בגאולה העתידה, מ"מ, הרי ידוע שהגאולה התחילה מרגע של החורבן³⁸, כדאיתא במדרש³⁹ מעשה באיש א' שהי' חורש בשדה, וגעתה פרתו, ועבר לפניו ערבי א' ואמר לו שחרב ביהמ"ק, ותיכף לאח"ז געתה פרתו פעם שני', ואמר לו הערבי, שנולד גואלן ומושיען של ישראל. ומזה מובן, שמאז מתחילה ההכנה לענין דפדה בשלום בתכלית השלימות ע"י העבודה באופן כזה, היינו, לא זו בלבד שהעבודה לא תהי' בדרך של מלחמה, אלא אפילו העבודה בדרך של מנוחה ושלום תהי' בתכלית השלימות, שעל ידה יתבררו לא רק ניצוצות הקדושה שעדיין נרגש בהם אור אלקי, אלא אפילו הענינים שבהם נרגש רק הגשמיות והחומריות בלבד. וכדי לפעול הענין דפדה בשלום בתכלית השלימות, שיתבררו גם הניצוצות הנ"ל, הרי זה ע"י העבודה דהעוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור, שהם דברי שלום (כנ"ל), והיינו, שבג' הענינים דתורה וגמ"ח ומתפלל עם הציבור גופא צריכה להיות העבודה באופן של שלום, כדלקמן.

(35) שמו"ר פט"ו, כו.

(36) צפני' ג, ט.

(37) ראה גם ד"ה פדה בשלום הנ"ל

לאדמו"ר האמצעי פ"א (שערי תשובה ח"א

נו, א).

(38) ראה לקו"ש חכ"ט ע' 14.

(39) איכ"ר פ"א, נא (ובמ"כ).

ה) **וביאור** ענין העסק בתורה באופן של שלום, יובן בהקדם כללות החילוק בין תורה ותפלה⁴⁰, שענין התפלה הוא בדרך מלמטה למעלה, שהרי עיקר ענין התפלה הוא בקשת צרכיו, והיינו, שהאדם קשור עם המטה, ומרגיש שחסר לו כו', אלא, שבתור הקדמה לבקש צרכיו הרי הוא מסדר שבחו של מקום, כמארז"ל⁴¹ לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל, ועי"ז פועל בעצמו ענין של עלי' כו'. ועי"ד ענין הקרבת הקרבנות⁴², שהוא בדרך עלי' מלמטה למעלה⁴³. משא"כ לימוד התורה, כיון שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, וקדמה לעולם⁴⁴, הרי כאשר האדם לומד תורה אזי ממשיך את התורה בעולם בדרך מלמעלה למטה. וא"כ, הרי גם ענין הבריורים שע"י העסק בתורה נעשה ע"י סדר העבודה דמלמעלה למטה, ובכל אופן, בודאי אין המעלה והמטה שוים שתהי' שייכת ביניהם מלחמה שוה.

אמנם העבודה דהעסק בתורה גופא יכולה להיות בב' אופנים. הא', שלהיותו קשור עם הגוף ונה"ב, אפשר שלימוד התורה יהי' באופן דלא זכה⁴⁵. והב', שלימוד התורה הוא באופן שמלכתחילה לא תהי' המציאות דלא זכה. ובדרך כלל הרי זה החילוק בין נגלה דתורה ופנימיות התורה⁴⁶. דהנה, בנגלה דתורה הרי כללות הלימוד הוא אודות ענינים גשמיים וחומריים, ובזה גופא הלימוד הוא אודות ראובן שטוען כך וכך ושמעון כך וכך, שאחד מהם בודאי טוען טענת שקר, ואעפ"כ הנה גם בענין זה מתלבשת התורה ומבררת את פסק הדין⁴⁷. וכיון שהלימוד הוא אודות עניני גשמיות וחומריות וטענות שקר, הרי אם יהי' הלימוד ללא ההקדמה וההכנה והזהירות הראוי' לזה, אזי יכול להיות ח"ו מצב דלא זכה, שאז נעשית לו (לו דייקא, שהרי בנוגע לתורה עצמה לא נעשה היזק כלל, אלא שנעשית לו) סם דהיפך החיים⁴⁸. משא"כ בפנימיות התורה, הרי לכל לראש העסק אינו בענינים גשמיים וחומריים, אלא בענינים רוחניים, כמו ידיעת סדר ההשתלשלות, או עניני אהבה ויראה, או כיצד יבוא לאהבתו וליראתו. ועוד חילוק עיקרי בזה, שבנגלה דתורה העיקר הוא להבין את הענין בשכלו, ולהתייגע בשכלו עד שיבוא לחדש בתורה כפי

44) ב"ר פ"א, א. שם, ד.

45) יומא עב, ב.

46) בהבא לקמן — ראה ד"ה פדה בשלום תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' תשעה).

47) ראה גם קונטרס עץ החיים פי"א י"ג.

40) ראה דרושים שבהערה 22.

41) ברכות לב, א. רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב. וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 117 ובהערה 34.

42) ראה ברכות כו, א"ב.

43) ראה לקו"ת שלח מא, ג. מב, א. ובכ"מ.

שורש נשמתו⁴⁸. וכיון שבלימוד זה נותנים מקום למציאותו, ולא עוד אלא שאומרים לו שהוא מחוייב לייגע את שכלו עד כמה שידו מגעת, ועד שמחוייב לחדש בתורה כל מה שיכול לחדש לפי שרש נשמתו, אזי אפשר שמזה יבוא (ע"י כמה סיבות) להיות יש ומציאות בעיני עצמו, והיינו, שלא זו בלבד שלימוד התורה לא יפעל בו הענין דנפשי כעפר לכל תהי' (שעי"ז — פתח לבי בתורתך⁴⁹), אלא אדרבה, שיפעל בו ישות וגאווה ח"ו. משא"כ בנסתר תורה, פנימיות התורה, הרי הענין העיקרי הוא דברי הרב, וכדיוק לשון רז"ל⁵⁰ אין מוסרין רזי תורה אלא כו', שמשמעותו שמוסרים לו דבר מוכן, אלא שדורשים ממנו שגם יבין וישג הענין, אבל עיקר העבודה אינו הבנת הענין דוקא, ועאכו"כ שאין עיקר העבודה שמוכרח לחדש בזה, ואינו צריך אלא להסיר את ההעלמות וההסתרים שהו"ע הקושיא ורמינהו כו', וגם בלאה"כ הרי זה לימוד השלם, והיינו, שבפנימיות התורה העיקר הוא (לא החידוש ואפילו לא ההבנה של האדם, אלא) לתפוס הענינים כמו שהם, ולהמשיך אותם בענין של כן⁵¹, בנוגע אל הפועל, במחשבה דיבור ומעשה. וכידוע מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵², שעיקר ענין החסידות הוא לשנות מדותיו הטבעיים, ועיקר ענין חב"ד הוא כדי שהמדות יהיו כדבעי למהוי. וזהו שאמרו רז"ל אין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו, דכאשר יודע המעמד ומצב שנמצא בו, ומצד זה נעשית אצלו דאגה תמידית כיצד הגיע לענינים כאלה, הנה אז דוקא יכולים למסור לו רזי תורה. וכיון שבלימוד פנימיות התורה קטנה יותר התפיסת מקום של האדם, ובודאי שאין דורשים ממנו התפשטות מציאותו, הרי רחוק ביותר שלימוד זה יפעל בו ישות וגאווה. ובפרט שבלימוד זה כל עסקו הוא בענינים רוחניים, ענינים שצריכים להביא לידי אהבה ויראה כו'. וזהו גם שפנימיות התורה נקראת בשם אילנא דחיי⁵³, כיון שאינה מתלבשת בענינים דטוב ורע, ולכן בלימוד פנימיות התורה אין לחשוש מכל הענינים שאותם צריכים לשלול ולמנוע בלימוד נגלה דתורה.

וזהו שדרשו רז"ל שפדה בשלום קאי על העוסק בתורה, כמבואר בכמה מאמרים⁵⁴ שהכוונה בזה היא על לימוד פנימיות התורה, דכיון

48) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ד. פ"ב
ה"ב.
49) "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה.
50) חגיגה יג, א.
51) ראה סה"מ תרצ"א ע' שכו. וש"נ.
52) לקו"ד ח"א נו, א ואילך.
53) זח"ג קכד, ב ואילך (ברע"מ). הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכו".
54) סד"ה פדה בשלום תרע"ה (המשך תער"ב שם). ובכ"מ.

שבלימוד פנימיות התורה העסק הוא בעניני אור וענינים רוחניים, וצריך רק להמשיכם מלמעלה למטה, כדי שהענינים הגשמיים לא ישארו למטה, אלא יתבררו ויזדככו ויתעלו, הנה כאשר העסק בתורה הוא באופן כזה, אזי פועל עי"ז הענין דפדה בשלום, ובאופן שישנם ב' הענינים, הענין דמקרב לי, שהו"ע האויב, וגם הענין דבשלום, שהפדי' אינה בדרך מלחמה, שאז יכולה להיות אח"כ התגברות הצד שכנגד, אלא הפדי' היא בדרך שלום, שאז אין מציאות כלל לצד שכנגד, ואדרבה, שלוקח את האויב ועושה ממנו מסייע.

(1) **ועד"ז** הוא גם בענין העבודה דגמילות חסדים. דהנה⁵⁵ אמרו רז"ל⁵⁶ צדקה לעניים, גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים. והיינו, שענין הצדקה הוא רק למלאות את החסרון, וכמ"ש⁵⁷ די מחסורו אשר יחסר לו, שבזה נכלל אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו⁵⁸, אבל כל זה אינו אלא די מחסורו בלבד, שענינו בעבודה הוא כל מה שחסר אצלו לעבודה באותו זמן ובאותו מקום, ואין זה ענין של עשירות, שהרי אי אתה מחוייב לעשור⁵⁸. והענין בזה, דהנה ידוע⁵⁹ שכל ענין הצד שכנגד הנה שרש שרשו הוא מהצמצום הראשון, והרי צמצום הראשון הי' בדרך סילוק, ואח"כ נעשה גילוי אור הקו, שנמשך מהאור שנסתלק על הצד. ונמצא, שהמשכת הקו הו"ע של מילוי החסרון בלבד, היינו, שהאור שנסתלק ונחסר, הנה אור זה בלבד חזר ונמשך בהמקום פנוי, ועי"ז נתמלא החסרון. וכל זה אינו אלא ענין של גילויים בלבד, ולא עצמות (שהרי בהעצמות לא שייך כללות ענין הצמצום⁶⁰), ולכן, לאחרי ריבוי השתלשלות יכול לצאת מזה ענין של פירוד, ויש צורך בענין של מלחמה כו'. וכיון שתכלית השלימות היא שתהי' הפדי' בשלום, לכן לא מספיק ענין הצדקה שעל ידה נעשה מילוי החסרון בלבד, אלא צריך להיות הענין דגמ"ח, היינו, שנותן לא רק די מחסורו אשר יחסר לו, אלא נותן כל מה שמבקשים ממנו, מבלי לשאול אם זהו ענין של מילוי החסרון, או שע"ז ניתוסף גם דבר חדש. ומזה מובן גם בנוגע להמשכה בעולם, שע"י גמ"ח נמשך לא רק האור שנחסר ע"י הצמצום, אלא גם המשכת העצמות, שע"ז נעשית הפדי' בשלום בתכלית השלימות.

58) כתובות טז, ב.
59) סה"מ תרצ"א ע' שיח ואילך.
60) תו"א וירא יד, ב. ובכ"מ.

55) בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב
שם ע' תשסח ואילך.
56) סוכה מט, ב.
57) ראה טו, ח.

ז) **ויש** להוסיף בביאור החילוק בין צדקה לעניים לגמ"ח שהיא גם לעשירים, ע"פ המבואר בענין התפלה שיש ב' מיני תפלה⁶¹, תפלת העני, שזוהי תפלת דוד, כמ"ש⁶² תפלה לעני, ותפלת העשיר, שזוהי ע תפלה⁶³ למשה⁶⁴. דהנה, תפלת העני היא על מילוי חסרונו, משא"כ תפלת העשיר אינה על מילוי חסרונו, שהרי עשיר פירושו שלא חסר לו מאומה, כי אם חסר אצלו פרט מסויים, אזי נקרא עני בנוגע לפרט זה. וכמו"כ אי אפשר לומר שחסר אצלו לפי שעה, כיון שבאותה שעה עני הוא⁶⁵, וא"כ, תפלתו אינה תפלת העשיר, שהרי סיבת התפלה היא לפי שבשעה זו עני הוא, ומבקש על מילוי החסרון. וזהו שמצינו במדרש⁶⁶ על הפסוק תפלה למשה, א"ל הקב"ה למשה מה אתה מבקש [דכיון שגם בשעת התפלה עשיר הוא, שלא חסר לו מאומה, לכן שואל לו הקב"ה מה מבקש בתפלתו], אמר משה, איני מבקש בשבילי, אלא מדינה פלונית היא חרבה, והיא שלך⁶⁷, גזור שתיבנה, כך משה לא ביקש לעצמו אלא בשביל ישראל. וזוהי גם כללות ההנהגה אצל כל נשיאי ישראל, שאף שמצד עצמם לא חסר להם מאומה, הרי אין מבקשים לעצמם אלא בשביל ישראל. וכמו ביעקב, שמצד עצמו הי' מוכן כבר לביאת המשיח, אבוא אל אדוני שעירה⁶⁸, אלא שהילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי⁶⁹, היינו, שלא מוכנים עדיין מצד צעירי הצאן (די קליינע שעפעלעך) כו', אשר, אם ימהרו אותם עם העבודה דהוי' אחד ושמו אחד⁷⁰, ודפקום יום אחד (אזי) ומתו כל הצאן⁶⁹, שיהי' אצלם ענין של כליון כו', ולא העבודה דרצוא ושוב שהיא תכלית הכוונה. ובגלל שהצאן גוי' עלות עלי, נשאר גם יעקב בגלות, אע"פ שמצד עצמו לא חסר לו מאומה. וכמו"כ גם במשה, שמצד עצמו הוא עשיר, שלא הי' חסר מאומה, כפי שמעיד עליו הקב"ה בשאלו אותו מה אתה מבקש. ועל זה עונה משה, איני מבקש בשבילי, אלא מדינה פלונית היא חרבה, דקאי על עולם התוהו, כמארז"ל⁷¹ שהי' הקב"ה בונה עולמות ומחריבן כו',

66 מדרש תהלים ויל"ש שם.
 67 מכאן ואילך דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקול חנוק מבכי (החול"ל).
 68 וישלח לג, יד ובפרש"י. וראה תו"ח וישלח מב, סע"ב ואילך. סד"ה וישב יעקב שנה זו (לקמן ע' 209). וראה לקו"ש ח"א ע' 69. חכ"ה ע' 363. שם ע' 368. ועוד.
 69 וישלח שם, יג.
 70 זכרי' יד, ט.
 71 קה"ר פ"ג, יא.

61 בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב שם ע' תשעא ואילך. וראה גם ד"ה תפלה למשה תר"ס (סה"מ תר"ס ע' מט ואילך). ד"ה וידבר גוי' זאת חוקת התורה וד"ה תפלה למשה תשכ"ט (תו"מ סה"מ תמוז ע' ד ואילך). שם ע' לה ואילך).
 62 תהלים קב, א.
 63 שם צ, א.
 64 ראה זח"א קסח, ב.
 65 ע"פ לשון חז"ל — פאה פ"ה מ"ד.

והיא שלך, כדרשת רז"ל⁷² על הפסוק⁷³ אשר הרעותי, ועל זה תובע אצל הקב"ה גזור שתיבנה, גזור דייקא, היינו, שגם אם זהו ענין שאינו יכול להיות ע"פ שכל, יעשה זאת הקב"ה בדרך גזירה, גזור שתיבנה. וכיון שתובעים מהקב"ה לעשות דבר בדרך גזירה, אף שאין זה ע"פ שכל, טעם ודעת, הנה הכלי והאתערותא דלתתא להמשיך ענין זה היא ג"כ באופן שאינו ע"פ טו"ד, והיינו, שאע"פ שהוא עשיר, והוא בעצמו כבר שלם בכל הענינים, אעפ"כ, מעמיד את עצמו בסכנה (ער שטעלט זיך אַיין), ומניח את עצמו הצדה לגמרי (ער לייגט זיך אַוועק אינגאַנצן אָן אַ זייט), ותובע בדרך מתנת חנם, ומהי תביעתו — שישנם הצאן שהן עלות עלי, וישנה מדינה פלונית שהיא חרבה כו', ולכן גזור שתיבנה כו'.

וזוהו גם הדיוק בענין פדה בשלום שצריך להיות העסק בגמילות חסדים דוקא, ולא צדקה, היינו, שצריכה להיות העבודה ששייכת לא רק לעניים בלבד, אלא עבודה ששייכת בין לעניים ובין לעשירים. והענין בזה, דכשם שהעבודה הנדרשת מעשירים היא שגם אם להם לא חסר מאומה, מ"מ, יניחו את עצמם (זאָלן זיי זיך אַוועקלייגן) בשביל הזולת, כמו"כ יכולים גם עניים לבוא לאופן העבודה שלא תהי' הבקשה על החסרון שלו (אף שיודע גודל עניותו שחסרים לו ריבוי ענינים כו'), אלא יבקשו על המדינה החרבה שהיא שלך, ולכן גזור ותיבנה. וענין זה נפעל ע"י תפלה למשה שהיא תפלת העשיר, שע"ז נעשה פתיחת הצינור והשביל לאופן עבודה זה גם אצל עניים. ועפ"ז יובן גם דיוק לשון הגמרא גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים, דלכאורה הול"ל שצדקה לעניים וגמ"ח לעשירים, ומהו אומרו גמ"ח בין לעניים בין לעשירים בשוה. אך הענין הוא, שגם אצל עניים צריכה להיות העבודה דתפלת העשיר, היינו, שאף שיודע החסרונות שלו, אינו מביט על זה לבקש בשביל עצמו, אלא בקשתו היא בשביל המדינה שלך שהיא חרבה כו'.

(ח) **ועד"ז** הוא גם בנוגע לאופן העבודה דמתפלל עם הצבור (ענין הג' במארוז"ל הנ"ל). והענין בזה, כמבואר בדרושי חסידות⁷⁴ בביאור מארוז"ל⁷⁵ המובא בתניא⁷⁶ לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל, שזהו מצד מעלת הציבור. וזוהי גם מעלת התפלה בצבור, וכמארוז"ל⁷⁷ שעל

75) ברכות מט, סע"ב.

76) פמ"א (נו, ב).

77) ר"ה יח, א. יבמות מט, ב. קה, א.

72) סוכה נב, ב.

73) מיכה ד, ו.

74) ראה גם סה"מ תרח"ץ ע' רב.

זה נאמר⁷⁸ מי כהוי' אלקינו בכל קראינו אליו, ומ"ש⁷⁹ דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, הנה התם ביחיד הכא בצבור, וביחיד אימת, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, ונמצא, שפעולת תפלת הצבור במשך כל השנה היא כמו בעשרת ימי תשובה. והנה ידוע שבעשרת ימי תשובה הו"ע קירוב המאור אל הניצוץ⁸⁰, והיינו, לא באופן שהניצוץ מתקרב אל המאור, אלא המאור נמשך ומתקרב אל הניצוץ. והענין בזה, שכאשר הקירוב הוא מצד הניצוץ, אזי יש לחלק בין הניצוצות כו', משא"כ כאשר הקירוב הוא מצד המאור, מאור דייקא, היינו, שאין זה בחי' הגילויים, ולכן לא שייך בזה ענין של הגבלה, שיומשך רק במדרגה זו ולא במדרגה זו כו', כי מצד המאור אין שינויים, ונמשך ונמצא בכל מקום, הנה מצד קירוב המאור אל הניצוץ, מתבררים גם הניצוצות שההעלם וההסתר שבהם גדול כ"כ עד שנחשך אורם, כיון שלגבי העצמות הנה גם חושך לא יחשיך ממך⁸¹. ומזה מובן גם בנוגע לענין דפדה בשלום, שכאשר מאיר בחי' הגילויים, אזי הצד שכנגד יש לו ערך, וכמו שני צדדים שגם כאשר האחד הוא חזק והשני הוא חלש, שייך שתהי' מלחמה ביניהם, וגם כאשר מנצח במלחמה, אפשר שלאחר זמן יהי' חוזר וניעור. אבל כאשר נעשה קירוב המאור, הנה מצד המאור עצמו אין מקום למציאות של מנגד, וגם האויב מתהפך לאוהב, ולכן אין לחשוש מה יהי' לאחר זמן, כיון שיש כאן רק מציאות של טוב. ונמצא, שמצד קירוב המאור נעשה הענין דפדה בשלום בתכלית השלימות.

ט) ועפ"ז יש לבאר (בדרך אפשר) השייכות דפדה בשלום עם הגאולה די"ט כסלו, כדברי רבינו הזקן⁸², כשקריתי בס' תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי, יצאתי בשלום כו'. דהנה, ידוע ביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר (בכמה שיחות⁸³) שענין המאסר בא מצד הקטרוג שהי' למעלה על הנהגת אדמו"ר הזקן בגילוי פנימיות התורה בדרך פירסום. ואעפ"כ, אמרו אז לרבינו הזקן⁸⁴, כיון שהתחלת, תמשיך בזה, ואדרבה שיוסיף לומר חסידות ביתר שאת. וכאשר לאח"ז הי' הנצחון למטה, הרי זה לפי שהי' הנצחון למעלה, והיינו, שפסקו למעלה שמכאן ולהבא יהי' גילוי פנימיות התורה באופן של פירסום ולרבים. וזהו שכאשר הודיעו לרבינו הזקן אודות הנצחון — והרי אצלו הי' נוגע בעיקר הנצחון הרוחני

(82) באג"ק שלו ח"א ע' צח. נעתק ב"היום יום" יט כסלו.

(83) ספר השיחות תש"ג ע' 59. ובכ"מ.
(84) בית רבי ח"א פט"ז בהערה (לא, א). נתבאר בלקו"ש ח"ל ע' 170 ואילך.

(78) ואתחנן ד, ז.

(79) ישע"י נה, ו.

(80) ראה דרך חיים כא, סע"ב. כד, ד

ואילך. צא, א. ועוד.

(81) תהלים קלט, יב.

(כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר) — הי' זה בשעה שאמר את הפסוק פדה בשלום נפשי, כי, בפסוק זה נתבאר תכלית שלמות העבודה שנעשית ע"י פנימיות התורה שנתגלתה בתורת החסידות, שצריך להיות מקרב לי, שנפש האלקית תהי' באופן של קירוב עם הגוף ונה"ב [שגם בענין זה ישנו החידוש דתורת החסידות, כמ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸⁵, שגם הענינים היותר נעלים צריך להלביש אותם באותיות כאלה שגם השכל האנושי יבין שכאו"א מבני ישראל שייך אליהם, ויכול להשיגם ולהביאם לידי עבודה בפועל], ומ"מ, הפדי' אינה בדרך מלחמה, אלא בדרך שלום, ובזה גופא, לא רק כפי שהי' בזמן שלמה המלך, שנתקבצו רק הניצוצות שהיו שייכים לאור הקדושה, אלא שמתבררים אפילו הניצוצות שנחשך אורם לגמרי. וזהו גם סיום הכתוב כי ברבים היו עמדי, דקאי על הניצוצות שנפלו לרשות הרבים, שאין זה מקום שיש בו גם קדושה וגם לעו"ז, אלא כל ענין רשות הרבים הוא מנגד לקדושה, ומ"מ פועלים שגם הם היו עמדי, שלא זו בלבד שאינם מנגדים אליו, אלא אדרבה, שמתאחדים עמו, כדברי הירושלמי שגם אנשי אבשלום התפללו לנצחוננו של דוד, הוא מלכא משיחא.

רע"י הנצחון למעלה שנתגלה בשעה שאמר רבינו הזקן הפסוק פדה בשלום נפשי, הרי זה נמשך בכל ג' עניני העבודה דהעסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הציבור, הקשורים גם עם מחשבה דיבור ומעשה, שהרי תורה עיקרה בדיבור, כמארז"ל⁸⁶ למוציאיהם בפה, וגמ"ח הו"ע המעשה, דכל המצוות נקראים בשם צדקה⁸⁷, וצדקה נקראת מצוה סתם⁸⁸, והמתפלל עם הציבור הו"ע המחשבה, כמארז"ל⁸⁹ איוהי עבודה שבלב זו תפלה, שמכאן ולהבא תהי' גם העבודה דמקרב לי בכל ענינים אלו באופן של פדי' בשלום, החל מהעוסק בתורה, בלימוד פנימיות התורה דוקא (שכזה אין לחשוש ממעמד ומצב דלא זכה, כנ"ל בארוכה), ועד"ז בנוגע לגמ"ח ומתפלל עם הציבור, שההתעסקות בהם היא באופן העבודה שלמעלה מטעם ודעת וללא מדידה והגבלה, שע"ז נעשה אמיתית הענין דפדה בשלום נפשי⁹⁰, ובאופן שיצאתי בשלום מד' שלום.

(85) ראה אג"ק שלו ח"ב ע' כא. ח"י ע' 50
 (86) עירובין נד, א.
 (87) ראה תו"א מקץ לח, ג. מב, ג. ובכ"מ.
 (88) ראה תניא פל"ז (מת, ב).
 (89) ראה תענית ב, סע"א.
 (90) חסר קצת. — ברשימה א', שבסיום המאמר נזכר ע"ד ההכרזה שיד החסידים על העליונה (ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ס"ע רסד ואילך. ושי"ן). — (החז"ל).